

Høgskolen i **Hedmark**

Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap

Lisa-Maria Lillemoen

Bacheloroppgave

Omsorgsfulle relasjoner mellom barn og voksne

Caring relationships between children and adults

3BLUS - Barnehagelærerutdanningen

Vår 2016

Samtykker til utlån hos høgskolebiblioteket

JA NEI

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage

JA NEI

Forord

Denne bacheloroppgaven ble skrevet våren 2016. Jeg valgte temaet *Omsorgsfulle relasjoner mellom barn og voksne* fordi det var viktig for meg å skrive om noe som gjorde meg interessert og engasjert, og på denne måten kunne jeg skaffe meg ny kunnskap om hvordan de voksne legger til rette for de yngste barna i barnehagen. Det har vært en spennende, tidkrevende og givende prosess, hvor jeg har tilegnet meg en ny oppfatning av både de yngste barna i barnehagen, de voksne som arbeider der og deres relasjoner.

Jeg ønsker å rette en stor takk til barnehagene som har bidratt til at jeg har fått skrevet en bacheloroppgave, og jeg må si at det finnes utrolig mange dyktige og kompetente førskolelærere der ute – dere kommer til å oppnå mye bra. Tusen takk for flotte og reflekterte svar på intervjuene mine. Jeg må også få takke min veileder ved Høgskolen i Hedmark, Bergljot Østerås, som har vært der for meg under hele prosessen og gitt meg mange gode råd og tips når ting har vært vanskelig. Jeg vil også takke mine medstudenter for god støtte underveis, det har vært interessant og givende å samtale om bacheloroppgavene underveis i en stor prosess. Jeg ønsker å takke min samboer, som har vært tålmodig og forståelsesfull under hele prosessen. I tillegg har han tatt godt vare på sønnen vår under mine mest intensive og slitsomme skriveøkter. Helt til slutt vil jeg takke all øvrig familie og venner. Jeg hadde aldri klart dette uten dere og deres tålmodighet og hjelp.

Hamar, våren 2016.

Norsk sammendrag

Tittel: Omsorgsfulle relasjoner mellom barn og voksne	
Forfatter: Lisa-Maria Lillemoen	
År: 2016	Sider: 35
Emneord: Omsorg, relasjoner, pedagogisk arbeid i barnehagen	
Sammendrag: <p>Temaet for denne bacheloroppgaven er omsorg, og den omhandler hvordan de ansatte i barnehagen vektlegger omsorg i det pedagogiske arbeidet for de yngste barna i barnehagen. I dag går over 80% av landets ettåringer i barnehagen og det er derfor et viktig å trekke frem hvordan de voksne i barnehagen legger til rette for disse små barna som har sin primærtilknytning til mor og far. Det ble tidlig fastslått at det ikke finnes noe fasitsvar på problemstillingen, men at en god og trygg tilknytning mellom barn og voksen, er en viktig faktor for at de voksne i barnehagen skal kunne yte omsorgsfullt ovenfor alle barn i barnehagen. Den omsorgsfulle relasjonen må foregå på barnets premisser. Undersøkelsene viste også at de voksne må være tilstedeværende, omtenkssomme og rause ovenfor barna for at de skal kunne utvikle sine følelsesmessige og sosiale evner.</p>	

Engelsk sammendrag (abstract)

Title: Caring relationships between children and adults

Authors: Lisa-Maria Lillemoen

Year: 2016

Pages: 35

Keywords: Care, relationships, educational work with children in kindergarden

Summary:

The theme of this bachelor thesis is caring, and it discusses how the daycare emphasizes care in the educational work of the youngest children in kindergarden. Today, over 80% of the country's one year olds attend kindergarden, and it is therefore important to highlight how the adults facilitates these young children whose primary attachment is to their mother and father. It was early established that there is no definite answer to the issue of hand. A good and safe attachment between the child and the adult, is key to helping the adults provide with the right care for all of the children in the kindergarden. This relationship must take place on the child's terms. The surveys showed that the adults must be present, thoughtful and generous with the children, so they can develop their emotional and social abilities.

Innholdsfortegnelse

Forord	3
Norsk sammendrag	4
Engelsk sammendrag (abstract)	5
1. Innledning	8
1.1 Min førforståelse og valg av problemstilling.....	8
1.2 Oppbygging av oppgaven.....	10
2. Teori	11
2.1 Valg av teoretisk litteratur	11
2.2 Ulike perspektiver om omsorg	11
2.3 Tilknnytning og trygghet	13
2.4 Trivsel og glede i barnehagen.....	15
3. Metode	17
3.1 Valg av metode.....	17
3.2 Innsamlingsmetoder	17
3.3 Informasjon om og valg av informanter	18
3.4 Gjennomføring av undersøkelsene.....	18
4. Presentasjon av funn og resultater	20
4.1 Intervjuet med informantene.....	20
4.1.1 Trygghet	20
4.1.2 Se hvert enkelt barn.....	21
4.1.3 Barnets beste	21
4.1.4 De voksnes holdninger	22
4.2 Observasjoner	23
4.2.1 De voksne i samhandling med barna	23
4.2.2 Barna	23
4.2.3 Vektlegging av omsorg i det pedagogiske arbeidet	24
5. Drøfting av funn	25
5.1 Intervjuene	25
5.1.1 Trygghet	25
5.1.2 Se hvert enkelt barn.....	26
5.1.3 Barnets beste	26

5.1.4 De voksnes holdninger	27
5.2 Observasjonene	28
6. Oppsummering og avslutning	30
Litteraturliste	31
Vedlegg	33

1. Innledning

Dette temaet ble valgt fordi det er utrolig viktig å belyse begrepet omsorg, særlig knyttet til de yngste. De siste årene har det blitt gjort en del forskning med fokus på de yngste i barnehagen. Det finnes også en del bøker om akkurat dette og det finnes et eget temahefte om de yngste i barnehagen. Til tross for mer forskning har ikke omsorgsbegrepet fått så stor oppmerksomhet. Begrepet omfatter mye og derfor er det flere oppfatninger og meninger om hva omsorg er, og hvordan man legger til rette for omsorg for de yngste barna i barnehagen.

I dag går omtrent alle norske barn i barnehagen og barna er yngre når de starter i barnehagen kontra når de startet for kun noen år siden. I 2012 gikk rundt 80% av landets ettåringer i barnehagen (Kleppe, 2012). I følge SSB har denne andelen økt med 0,3% fra 2013-2014, nå i 2016 er det mulig at dette tallet har økt noe mer (Statistisk Sentralbyrå, 2015). Vår kunnskap og kompetanse knyttet til omsorg er derfor svært viktig med tanke på de yngste barna, men dette blir nærmere beskrevet senere i oppgaven. Slik jeg ser det er omsorg et viktig tema, ikke minst i forhold til de yngste barna i barnehagen. Jeg har derfor valgt å se nærmere på dette i min bacheloroppgave.

1.1 Min førforståelse og valg av problemstilling

Jeg har kun erfaring fra praksis igjennom 3 års studier som barnehagelærerstudent, og det siste studieåret har jeg vært i praksis på en småbarnsavdeling med barn i alderen 0-3 år. Før jeg hadde vært på småbarnsavdeling, hadde jeg nok en veldig allmenn oppfattelse av hva de yngste barna har behov for i barnehagen. Jeg så for meg at det bare var å leke med barna og trøste dem når de trengte det. På en måte består barnehagehverdagen av *det* også, men jeg fant fort ut at det lå ganske mye mer bak det hele.

Jeg har merket at særlig 1-åringene på avdelingen har et større behov for nærhet, oppmerksomhet og trygghet. Og det er viktig for meg å ta deres signaler på alvor, slik at de opplever å bli sett og hørt, dette for å kunne danne en god og trygg omsorgsrelasjon med dem.

Formålet med denne oppgaven er å finne ut av hvordan de ansatte i barnehagen legger til rette for omsorg i alle situasjoner, og da særlig i det pedagogiske arbeidet knyttet til de

---

yngste barna i barnehagen (0-3 år). Det er også et ønske å finne ut av hva personalet legger i begrepet omsorg. Oppgavens problemstilling lyder derfor følgende:

Hvordan vektlegges omsorg i det pedagogiske arbeidet for de yngste barna i barnehagen?

Bakgrunnen for valg av temaet var først og fremst av mine interesser, det jeg brenner for i barnehagen. Problemstillingen kom til etter mye lesing, mye tenking og en veiledning. Jeg visste tidlig at jeg ønsket å fordype meg og finne ut mer om omsorg knyttet til de yngste barna i barnehagen og derfor ble det klart at ønsket for oppgaven var å finne ut hvordan omsorg vektlegges i løpet av barnehagehverdagen.

Jeg måtte også se på hva lovverket sier om omsorg i barnehagen. Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling (Barnehageloven § 1 Formål, 1.ledd). Vi som arbeider i barnehagen er forpliktet til å yte omsorg for alle barn i barnehagen. Det heter i *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* at ”Barn har rett til omsorg og skal møtes med omsorg. Barnehagens personale har en yrkesetisk forpliktelse til å handle omsorgsfullt ovenfor alle barn i barnehagen” (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 29).

For at en relasjon skal være omsorgsfull, må den være preget av lydhørhet, nærhet, innlevelse og evne og vilje til samspill med barna. Det er viktig at barna får muligheten til å oppleve omsorg i alle situasjoner i hverdagen, og omsorgen må komme til uttrykk når barn leker og lærer, i stell, måltider og påkledning. Det er også viktig at vi som jobber i barnehage går frem som gode forbilder for barna, og at vi handler omsorgsfullt i relasjoner med barna, og med personalet, og at barna erfarer å ha omsorg for hverandre i barnehagen også. Det er viktig å gi barn mulighet til å gi hverandre og ta imot omsorg, fordi dette er med på å utvikle deres sosiale kompetanse og er et viktig bidrag i et livslangt læringsperspektiv (KD, 2011). Rammeplanen er barnehagens samfunnsmandat og barnehagen er pliktet til å følge det som står her.

Problemstillingen er utformet med tanke på hva jeg ønsker å utvikle kunnskap om og den er relevant i dagens samfunn i forhold til barnehager. Som nevnt i innledningen går snart så å si alle ettåringer i barnehagen. Allikevel virker det som at flere barnehageansatte har et behov for å bevisstgjøre sin kompetanse og sin egen rolle i forhold til de yngste barna i barnehagen

og hvordan man yter omsorg for disse. Dette til tross for at det i dag er mange som undersøker, forsker og spesialiserer seg på feltet.

Om problemstillingen kan besvares er usikkert, men det er et håp om å finne ut av hva og hvordan barnehageansatte vektlegger omsorg i det pedagogiske arbeidet. Jeg har også et ønske om større innsikt og forståelse knyttet til omsorgsbegrepet i barnehagen. Selv om resultatet ikke er et fasitsvar, vil denne oppgaven gi meg en oppfatning og ny kunnskap om temaet.

1.2 Oppbygging av oppgaven

Oppgaven har nå tatt for seg en innledning der min førforståelse og bakgrunn for valg av problemstilling har blitt presentert. . Videre i oppgaven følger kapittel 2, der relevant teori i forhold til omsorg presenteres. I kapittel 3 presenteres det hvilken metode som er valgt for å gjøre selve undersøkelsene. Etter å ha hentet inn data fra praksisfeltet vil jeg presentere funnene fra undersøkelsen. Dette gjør jeg i kapittel 4 før jeg i kapittel 5 drøfter funnene i lys av erfaringsbasert og teoretisk kunnskap. Dette vil vise om oppgavens problemstilling er besvart. Helt til slutt i kapittel 6 vil en avslutning og konklusjon av selve oppgaven bli presentert.

2. Teori

”Bacheloroppgaven skal ha en teoretisk forankring som utgjør en vesentlig del av oppgaven og studenten skal kontekstualisere oppgaven innenfor eksisterende kunnskap” (Bergsland og Jæger, 2014, s. 57). Dalland (2012) sier at ”hensikten med teori er å komme frem til en enklest og best mulig treffende beskrivelse av virkeligheten” (s. 134). Videre skriver han at vi trenger en referanseramme og et perspektiv som kan styre arbeidet vårt. Ved bruk av bestemt teori vil dette peke ut retningen for forskningen i selve oppgaven. Teorien kan også gi en viss trygghet, særlig dersom resultatene våre sammenfaller med etablert teori (Dalland, 2012).

I dette kapitlet vil det først presenteres valg av litteratur for oppgaven og deretter en presentasjon av hva teori sier om omsorg.

2.1 Valg av teoretisk litteratur

Hovedsakelig konsentrerer oppgaven seg om tre bøker: Synnøve Haugens bok *Omsorg og pedagogikk*, Kristin Rydjord Tholins bok *Omsorg i barnehagen* og May Britt Druglis bok *Liten i barnehagen*. Oppgaven har tatt i bruk både Haugen og Tholin sin bok for å komme med definisjoner av begrepet omsorg og hva som ligger i begrepet. Videre refererer jeg til Drugli for å belyse hvorfor nære relasjoner og tilknytning er viktig for de yngste i barnehagen. Boka *Se barnet innenfra: Hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen* av Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad er også flittig brukt for å belyse tilknytning. Denne litteraturen ble valgt fordi den tar opp hvordan man kan skape en trygg tillit og tilknytning til barnet.

2.2 Ulike perspektiver om omsorg

”Omsorg er et fundament i alle menneskers liv og en grunnleggende del av arbeidet i barnehagen...” (Tholin, 2003, s. 13). I følge Tholin handler omsorg om det å knytte bånd og inngå i relasjoner med andre mennesker. Hun mener også at omsorg handler om følelser, om den måten man er på og om ordene som uttrykker tilknytningen til hverandre (2003). Anne Aasgaard (2013) mener det er viktig at de voksne er lyttende og engasjerte og at de har en evne til å vise nærhet og innlevelse. Hun mener at dette må til for å kunne yte god

---

omsorg. I følge Synnøve Haugen handler god omsorg om at alle barna i barnehagen opplever å bli likt, verdsatt og bli vist interesse for (Haugen, 1999).

Tholin tar utgangspunkt i Nel Noddings teorier og trekker frem to typer omsorg: naturlig omsorg og etisk omsorg. I følge Noddings (referert i Tholin, 2003) er den naturlige omsorgen, omsorg mellom mennesker som står hverandre nær og omsorgen kommer av seg selv. Man er altså nært knyttet til hverandre og står da i en naturlig omsorgsrelasjon. Her er de emosjonelle båndene preget av kjærlighet, bekymring, sorg og glede, og som oftest vil denne typen omsorg være avgrenset til familie og nære venner. Som også Tholin nevner, kan beskrivelsen av naturlig omsorg gi etisk omsorg et noe negativt inntrykk ved at etisk omsorg er ”kunstig”, men dette sier hun at ikke stemmer.

I følge *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* har vi som arbeider i barnehagen en plikt om å handle omsorgsfullt ovenfor alle barn i barnehagen og derfor må den etiske omsorgen i barnehagen være likeså naturlig og ekte. Men hva er etisk omsorg? Tholin (2014) skriver at etisk omsorg er omsorg som gis i situasjoner der mennesker ikke er knyttet til hverandre gjennom følelsesmessige bånd, men der det etiske likevel fordrer at man viser omsorg. Teorien viser at omsorgsrelasjoner er viktige. Og for at en relasjon skal kunne kalles en omsorgsrelasjon, finnes det ett krav om at begge parter bidrar på en karakteristisk måte. I følge Noddings må den enes omsorg på en eller annen måte bli fullendt av den andre (Tholin, 2003).

Tholin (2014) trekker også inn Kari Martinsens teorier om gjensidighet. Hun nevner først balansert gjensidighet, hvor partene skifter på å være giver og mottaker av omsorg. I profesjonelt omsorgsarbeid derimot bygges det på asymmetriske relasjoner: I barnehagen legger barnehagelæreren til rette for barnet, uten å forvente noe tilbake. Martinsen kaller dette for generalisert gjensidighet – et forhold der pedagogen er forpliktet til å gi mer enn hva en selv får igjen. Ifølge Dahlberg og Moss kan profesjonell omsorg ideelt sett kjennetegnes ved oppmerksomhet, ansvar, kompetanse og mottakelighet til andre (...) og det handler om at vi er i stand til å se, bli berørt og beveget i møte med barn og av barns opplevelser. Uavhengig av naturlig eller etisk omsorg, er vi forpliktet til å yte den omsorgen som det enkelte barnet har behov for (referert i Tholin, 2014). Men hva har barnet behov for og hvem er dette behovet forstått og definert av? Glaser kritiserer begrepet *behov* og stiller spørsmål om det er bedre å bruke et nøytralt ord som *trenger* fordi dette er mer forenlig med modernitetsforståelse. Videre skriver hun at barnet betraktes som subjekt, sosial aktør, som

---

kompetent og ikke ensidig mottaker av voksnes omsorg, men som en aktiv, viljestyrt og tenkende person gjennom modernitetsforståelsen (Glaser, 2011).

Haugen (1999) skriver at ofte ble omsorgsarbeid knyttet til stell og pleie, og omsorg ble vanligvis tolket som fysisk omsorg. At barna skulle få dekket de fysiologiske behovene for mat, hvile og tørre bleier. Hun skriver videre at det å vise omsorg også har en sammenheng med de rutinene som preger selve omsorgsarbeidet, hvordan dette blir utført og hvordan omsorgsgiveren kommuniserer og samhandler med barnet når det får stell og pleie. Når det kommer til psykisk omsorg, handler dette i stor grad om personalets evne til å være nær, øm, varm og god, det å være kjærlig, tålmodig og engasjert.

2.3 Tilknytning og trygghet

Når barnet blir født, har det allerede en tilknytning til sin mor fordi barnet har ligget i 9 måneder i mors mage. Mor er også som oftest den personen som tar mest vare på den lille etter fødselen, ved trøst og nærhet. Dette kaller Richard Bowlby for ”primary attachment” (Bowlby, 2007). Videre sier han at barnet etter hvert også skaper ”secondary attachment” eller sekundære tilknytningspersoner, dette kan være for eksempel besteforeldre eller andre nære familiemedlemmer som barnet omgås ofte. Tilknytningen kommer deretter til å utvikle seg gradvis i løpet av de første leveårene (Broberg, Hagström & Broberg, 2014).

Bowlby (2007) skriver i artikkelen at babyer og toddlere som regel ikke tar skade av å være uten foreldrene et par timer, så lenge de sekundære tilknytningspersonene er til stede. Dersom foreldrene er borte, og barnet ikke har en tilknytningsperson som det er trygg på, vil barnet bli redd og stresset. Når barn blir utrygge i lengre tid, øker verdiene av kortisol i barnets hjerne. Kortisol omtales også som et stresshormon, og dette hormonet er viktig for både barn og voksne, men i normale verdier. Bowlby bekymrer seg over at barn som til stadighet har et høyt nivå av kortisol i hjernen, kan utvikle til at barna senere minster kontrollen over følelsene og oppførselen sin (s. 311-312).

Drugli mener at å ha minst en trygg tilknytningsrelasjon, er viktig for barns utvikling. Dette fordi barn som har en trygg tilknytning, viser at de stoler på at omsorgspersonen er tilgjengelig for dem og at de vil få trøst når de trenger det. Når en omsorgsperson da inngår i en trygg tilknytningsrelasjon med dette barnet, vil denne ha respekt for barnets autonomi og vil i liten grad forstyrre barnet når det er rolig og fornøyd opptatt med sitt. Når barnet er trygt

---

tilknyttet, vil det ikke lenger være opptatt av nærhet til sin omsorgsperson hele tiden, og vil heller bruke energien sin på å utforske verden rundt seg. Barnet vet nemlig at omsorgspersonen er en trygg base uansett.

Når barnet har utviklet en sekundær tilknytning til en voksen i barnehagen, er det viktig å jobbe mot at barnet føler seg trygg. Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad (2013) skriver at dersom barn skal bli trygge, må vi være med barna på måter der vi tar utgangspunkt i hvilke behov det enkelte barn har og de viser til at det å føle seg verdsatt og verdifull er et viktig behov. Videre så må vi gi barna en emosjonell trygghet, altså en trygghet som er preget av indre ro og fravær av indre stress og ubehag. Denne tryggheten oppstår når barnet føler at det blir forstått og at det blir tatt på alvor.

Drugli (2011) sier at gode relasjoner mellom barn og voksne vil være preget både av gjensidighet og annerkjennelse, i tillegg til at den voksne er bevisst på sitt særlige ansvar for relasjonens kvalitet. Dette er noe som krever tid og ro. Videre sier hun at for å være en sensitiv voksen, må man møte barnet med tillit og respekt. Man må gjøre så godt en kan for at barnets ulike signaler og uttrykk blir tatt på alvor (Glaser et al., 2011). Det er pedagogen i barnehagen som har ansvaret for å utvikle samspillet mellom seg og det enkelte barn, og sørge for at en tillitsfull relasjon blir skapt (Broberg et al., 2014).

Tholin sier i Drugli (2014) at en handling er ikke omsorg før barnet selv oppfatter den som omsorgsfull. Det er barnet som avgjør om handlingen er omsorgsfull (s. 100) Det har seg slik at jo yngre og nyere barnet er i barnehagen, jo viktigere er samspillet mellom den voksne og barnet for at barnet skal føle seg trygt (Broberg et al., 2014). Når vi skal støtte og hjelpe barn med å bli trygge, må vi være oppmerksomme på hva barna føler og hva de trenger, vi må se, høre og ta barna på alvor (Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2013). Nedenfor presenteres Trygghetssirkelen (COS – Circle of Security) med utgangspunkt i Brandtzæg et al. (Vedlegg 1). Denne sirkelen er skapt av Cooper, Hoffman & Powell, 1999.

Trygghetssirkelen illustrerer barns emosjonelle behov. Og for et lite barn kommer trygghet foran alt (Brandtzæg et al., 2013). I trygghetssirkelen legges det vekt på to typer behov, disse er i grunn to vidt forskjellige behov, men henger likevel tett sammen - tilknytning og utforskning:

1. Tilknytning: Barnets avhengighet og behov for beskyttelse og omsorg
2. Utforskning: Barnets selvstendighet og behov for å utforske og mestre verden

---

I øvre del av sirkelen står det trygg base og her handler det om at barnet utforsker verden rundt seg. Gjennom dette behovet utvikler barnet sin nysgjerrighet både for verden, men også for menneskene. Det å være nysgjerrig er en viktig side ved oss mennesker, fordi nysgjerrigheten kan bidra til stadig ny mestring og glede over å leve (Brandtzæg et al., 2013). Drugli (2014) sier at ”små barn lærer best i nære relasjoner der omsorg er et viktig element” (s. 99). Det finnes forskning som sier at barnets følelsesmessige og sosiale evner utvikles ved at barnet får mulighet til å knytte seg til stabile voksne som reagerer sensitivt på barnets behov. Dette kalles for sosioemosjonell utvikling (Brandtzæg et al., 2013).

I nedre del av sirkelen står det trygg havn og her handler det om barnets behov når det for eksempel trenger nærhet eller støtte til å forstå sine følelser. Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad (2013) skriver om voksne som ladestasjon for barna. Ladingen kan foregå på flere forskjellige måter, alt etter barnets behov. Noen ganger trenger barnet et varmt smil, et fang, en medfølelse kommentar eller det å bli holdt rundt. Alt i alt handler dette om at vi må være tilstedeværende voksne som gjør så godt vi kan for å forstå barnas signaler og anerkjenne deres individuelle behov.

2.4 Trivsel og glede i barnehagen

Andre elementer for at barna skal ha det bra i barnehagen er trivsel og glede. Barna må få oppleve barnehagen på en måte hvor de kan sitte igjen med gode erfaringer, gode sosiale relasjoner og en følelse av at de har blitt tatt godt vare på. Men hva er trivsel, og hvordan trives man? Søbstad (2011) skriver at trivsel uttrykker hvordan vi har det i en tidsperiode, som enten kan være generell eller i bestemte situasjoner. Videre trekker han frem begreper som han mener er viktig for å skape trygghet og trivsel i barnehagen: Omsorg, fellesskap, vennskap, medvirkning, tillit, respekt og skapertrang.

Glede er en følelse vi har, den er spontan, og kan ikke læres, presteres eller planlegges. Virkelig glede er noe som kan oppleves i øyeblikket og den er ikke rettet mot det som skal skje i framtiden (Glaser et al., 2011). Gruppeglede er et begrep som ofte oppleves på en småbarnsavdeling, og det er viktig at de voksne gir mulighet til tid og rom for akkurat dette. Gruppeglede kan være når en gruppe barn tar initiativet til aktiviteten, aktiviteten er utover glede, preget av rop, hyl, latter og intens fysisk aktivitet. Denne samhandlingen består også av øyekontakt og er et uttrykk for sosial samhörighet (Glaser et al., 2011). Drugli (2014) sier

---

at ”relasjoner mellom barn og betydningsfulle voksne former og skaper barns oppfatninger av seg selv, andre og miljøet rundt” (s. 85).

Når det kommer til barns trivsel og glede, ansees det som relevant for bacheloroppgaven å trekke inn begrepet ”barns beste”. I følge Ådne Valen-Sendstad (2013) er prinsippet om barns beste svært omfattende, og det har en relevans i flere forskjellige sammenhenger. Hun skriver derimot videre at barns beste er et begrep som de aller fleste vil være enige i, fordi man som oftest ønsker det beste for sine barn. Men hva som er det beste for barna påvirkes av hva vi mener er best og vil kunne ha en tilkobling til hva vi tenker er viktig i og for livet. Haugli (2004) formulerer det slik i Foss & Lillemyr (2013):

Innholdet varierer avhengig av hvilken kontekst man befinner seg innenfor, og det varierer over tid og fra kultur til kultur. Hva som er best for barn, er i bunn og grunn verdispørsmål av allmenneskelig karakter, som på ulike måter omdannes til politiske, juridiske og psykologfaglige spørsmål. (Haugli, 2004, referert i Foss og Lillemyr, 2013, s. 246).

Som Gunilla Halldén (2013) nevner i samme bok, skal man ikke lengre enn tretti eller førti år tilbake i tid, for å finne folk som var ”eksperter” på barn, og mente at de ikke var modne for en gruppetilværelse (...). Tidene forandrer seg, det samme gjør kulturen og kompetansen. Ser man barns beste i sammenheng med barns medvirkning, så forutsetter barns beste at man er i dialog med barnet, at man lytter til barnet og at man kjenner til hva barnet ønsker og mener (Valen-Sendstad, 2013).

3. Metode

”Metoden er redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke. Metoden hjelper oss til å samle inn data, det vil si den informasjonen vi trenger til undersøkelsen vår” (Dalland, 2012, s. 112). Dalland sier også at ”metoden forteller oss først og fremst noe om hvordan vi kan gå til verks for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap” (s.50). I dette kapittelet vil det vises til hvilken forskningsmetode som er tatt i bruk. Det blir også presentert hvilke metoder som ble benyttet for å gjennomføre undersøkelse i denne oppgaven.

3.1 Valg av metode

I hovedtrekk deles det inn i kvantitative og kvalitative metoder. Den kvantitative metoden kan gi bred oversikt over et område ved at den fanger opp målbare enheter. I den kvalitative metoden går man gjerne mer i dybden.

Ønsket for oppgaven var å fordype meg i temaet om omsorg, og finne ut av hvordan omsorg vektlegges i det pedagogiske arbeidet for de yngste barna i barnehagen. Dette er noe som ikke verken kan måles eller tallfestes. Derfor ble det valgt å gå frem med en kvalitativ tilnærming, det vil si en metode hvor man ønsker å fange opp mening og opplevelse som ikke kan tallfestes eller måles (Dalland, 2012).

Innenfor kvalitativ tilnærming mener Bergland & Jæger (2014) at fortolkning er et viktig begrep. Det er viktig å kunne fortolke sosiale fenomener, her må blikket rettes mot menneskers hverdagshandlinger i sin naturlige kontekst. Fortolkning har en sentral plass i hermeneutikken. I følge Sturla Sagberg (2014) betyr hermeneutikk ”fortolkningslære” – der forståelse og tolkning kan lede til ny forståelse og ny tolkning.

3.2 Innsamlingsmetoder

Som tidligere nevnt i delkapittelet over har jeg valgt å bruke en kvalitativ måte og derfor må innsamlingsstrategiene være egnet for en slik tilnærming.

I hovedsak er det benyttet intervju og observasjon. Intervju har ingen særlig strenge regler, og det gir muligheten til å stille spørsmål som kan gi svar på problemstillingen. Intervju gir også en mulighet til å komme med underspørsmål underveis, dersom noe er uklart.

Observasjon kan knyttes til det Bergsland & Jæger (2014) sier om å rette blikket mot menneskers hverdagshandlinger i sin naturlige kontekst. Observasjon er god egnet til å studere samhandling mellom mennesker. I kvalitativ observasjon legger man fokuset på spillet mellom individ og omgivelsene. Det finnes flere typer observasjon. Jeg valgte å benytte meg av loggbok og feltobservasjon fordi det var dette som var mest hensiktsmessig for meg.

Når man fører loggbok, noterer observatøren ned hendelser og samler dem i en perm eller datafil. Når man gjør feltobservasjoner, er observatøren ute i feltet som aktiv deltaker og samspiller med andre som er relevante. Her bruker observatøren seg selv for å analysere og forstå det som skjer i feltet (Bergsland & Jæger, 2014).

3.3 Informasjon om og valg av informanter

Jeg bestemte meg tidlig for å kun samarbeide med en barnehage, nærmere bestemt én småbarnsavdeling i undersøkelsesprosessen. Jeg var derfor i god tid ute med å ha en dialog med barnehagen i forhold til et samarbeid. Dette valget ble tatt fordi det ville gjøre det enklere å holde fokus underveis, samt at det gav meg muligheten til å utnytte tiden på best mulig måte. Alle informantene var kvinner, fordi det var dette det var tilgang til i den valgte barnehagen. Informantene er en barnehagelærer, en barnepleier, fagarbeider 1 og fagarbeider 2. Informantene kalles for informant 1, informant 2, informant 3 og informant 4 i presentasjonen av funnene. Det er kun tre ansatte på avdeling av gangen, informant 4 er en vikar som jeg syntes det var viktig å inkludere i bacheloroppgaven.

Småbarnsavdelingen har 10 barn i alderen 0-3 år. Jeg har også intervjuet andre ansatte i andre barnehager. Dette ble først og fremst gjort for min egen del, ved at jeg da hadde noe å sammenligne med. Disse intervjuene og resultatene er ikke tatt med i bacheloroppgaven, fordi det ble for omfattende for bacheloroppgaven.

3.4 Gjennomføring av undersøkelsene

Jeg kjente noen i barnehagen hvor jeg foretok undersøkelsene og jeg spurte derfor tidlig om de kunne tenke seg et lite samarbeid med meg, hvor jeg fikk observere og gjennomføre intervjuer med personalet på gjeldende avdeling. Dette ville de og det ble lagd en kontrakt (vedlegg 2) hvor det først ble informert til de samtlige om oppgaven, om bakgrunnen for

---

oppgaven og hva jeg forventet fra informantene. Det var også viktig å poengtere at informantene kunne trekke seg når som helst, dersom de måtte ønske det og at all informasjon de gav i forbindelse med oppgaven, ble anonymisert og at det ble oppbevart konfidensielt under hele oppgaveprosessen. Dette skapte en viktig trygghet både for meg og informantene, men er også lovfestet igjennom *Lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven)* (2015). Dette handler altså om hvordan en håndterer etiske utfordringer knyttet til arbeidet med bacheloroppgaven, for meg betyr dette at man skal behandle informantene med respekt og tillit. De får tross alt ingenting ut av å bistå meg i en slik undersøkelsesprosess. Dalland sier at ”Forskningsetikk er et område av etikken som har med planlegging, gjennomføring og rapportering å gjøre. Det handler om å ivareta personvernet og sikre troverdighet av forskningsresultater” (s. 96).

Før undersøkelsen ble satt i gang, ble det utarbeidet en intervjuguide (vedlegg 3) med ferdige spørsmål. Disse var fleksible, slik at de kunne benyttes til å skape en god dialog med flyt. Det åpnet også for noen oppfølgingsspørsmål underveis.

Som det ble nevnt i kapittel 3.3, var det fire ansatte som ble intervjuet i en barnehage, hvor samtlige arbeider på samme småbarnsavdeling. Det ble bevisst valgt å intervju ansatte av ulike utdanning, fordi ønsket var å høre de forskjelliges tanker, meninger og kompetanse rundt begrepet omsorg knyttet til de yngste barna i barnehagen. Intervjuene varte i cirka 25 minutter og selve intervjuet fulgte intervjuguiden som var satt sammen på forhånd, samt at det også ble benyttet noen oppfølgingsspørsmål. Det ble kun notert i en kladdebok underveis i intervjuene, i senere arbeid med oppgaven ble det oppdaget at det kunne vært behov for lydopptak. ”Lydopptak er et uvurderlig hjelpemiddel. Det tar vare på alt som blir sagt, og fanger opp nyanser i språk og stemmeleie” (Dalland, 2012).

I observasjonene lå fokuset på samspillet mellom voksen og barn. Det ble undersøkt hvordan de voksne henvendte, uttrykte og gjorde seg tilgjengelige for barna i både situasjoner inne og ute – da knyttet til omsorgsfulle relasjoner. I utgangspunktet var det altså de voksne som ble observert.

4. Presentasjon av funn og resultater

”Analyse er et granskningsarbeid der utfordringen ligger i å finne ut hva materialet har å fortelle” (Dalland, 2012, s. 144). Det er viktig i analysen at innholdet som trekkes frem, blir lagt frem på en mest mulig saklig måte. Å dele opp i ulike kategorier når man driver med analyse, kan hjelpe oss til å få frem de ulike sidene ved det informantene har sagt i intervjuet (Dalland, 2012). Bergsland & Jæger (2014) skriver at uavhengig av hvilke data man arbeider med, dreier alltid analysen seg om det å redusere selve datamengden, skape orden, struktur og mening. Det blir lettere å få en oversikt over materialet når det blir strukturert, samt at struktureringen i seg selv er en begynnelse på en analyse. Analysen har med andre ord bidratt til at det mest relevante er blitt tatt med, ved at jeg har prøvd å lese resultatene av intervjuene fra flere perspektiver. Her i dette kapittelet presenteres mine funn og resultater som ansees som relevante for problemstillingen. Funnene er delt inn i fire kategorier som følge av analysen som ble nevnt i foregående delkapittel.

4.1 Intervjuet med informantene

4.1.1 Trygghet

Det som gikk igjen i hvert eneste intervju var trygghet. Trygghet måtte ligge i grunn for at barna skulle oppleve omsorgsfulle relasjoner i barnehagen. For alle informantene var det selvfølgelig viktig at først og fremst barnas primærbehov ble dekket, det vil si at barna får nødvendig med mat og drikke, stell og påkledning – dette handlet om trygghet for både barna og deres foreldre.

Det var viktig for informantene at de ble oppfattet som stabile voksne som vil alle barna vel. Flere av informantene refererte til Trygghetssirkelen – COS. Her poengterte informantene at det å være en lyttende, engasjerte og tilstedeværende voksen var viktige faktorer for at barna skal føle seg trygge.

Informant 2 la stor vekt på at det å vise interesse for det barna sier og gjør, kan bidra til å bygge tillit og relasjon til barna. Informant 2 sier at den voksne må jobbe for å fortjene barnas respekt. Samtlige informanter sa at det er svært viktig at barna føler seg nyttige, samt føle glede ved det å gå i barnehagen – det å få ta del i et fellesskap. For informant 4 er tålmodighet viktig. Hun forklarer det slik: ”Det kan ta tid å bygge gode og trygge relasjoner.

Det er derfor viktig å se barnets behov og ikke trenge seg på før barnet selv er klar for det”. Innby til kommunikasjon og samspill, men ut i fra barnets premisser og behov.

Alle informantene mener at det er viktig å gi barnet det som det trenger her og nå: for eksempel fang å sitte på. Alt i alt var informantene enige i at det var nødvendig å være opptatt av at barna har det bra til enhver tid for at de skal kunne føle seg trygge i barnehagen.

4.1.2 Se hvert enkelt barn

Akkurat som for trygghet, var det viktig for informantene at alle barn ble sett og hørt for den de er. Informant 1 forklarer at barna må få oppleve og føle at de blir tatt på alvor, og at de respekteres for det enkelte individet de er. De ansatte i barnehagen må legge til rette for alle barn og anerkjenne det at barn (og voksne) er forskjellige. Informant 3 sier at det er viktig at de voksne klarer å lese ungene og ta tak i det barnet ønsker å få frem. Hun legger også til at det å bli kjent med det enkelte barnet og anerkjenne barnets interesser, fokus og følelser er viktig når man skal se det enkelte barnet. Samtlige informanter sier at det er viktig for dem å følge med så godt de kan i løpet av hverdagen. For at dette skal fungere, er de avhengige av et godt samarbeid mellom de ansatte, hvor de deler opplevelser og situasjoner. De bruker hverandres kompetanse som ressurs for avdelingen.

Informant 1 sier at hun jobber hardt for å tilfredsstille behov så langt det lar seg gjøre, selv om hun også forklarer at det i noen situasjoner kan være svært vanskelig:

Vi er kun tre voksne på avdeling og vi er ti barn, i løpet av dagen er en voksen til pause og en annen voksen opptatt med legging av barn, og jeg er da alene med flere barn, hvor alle har forskjellige behov som skal dekkes (Informant 1).

I slike situasjoner mener og tror hun at samarbeid på avdelingen og samarbeid med foreldrene er viktig. Det sistnevnte skal jeg komme tilbake til i en neste kategori.

4.1.3 Barnets beste

I alle intervjuene ble ”barnets beste” nevnt utallige ganger. Informant 4 mener at ”barnets beste” avhenger av det enkelte barn. Alle barn er forskjellige og møter med ulike forutsetninger:

Det som kanskje oppfattes som det beste for et barn, behøver ikke nødvendigvis å være til det beste for et annet barn. Vi må trå varsomt frem og være i god dialog med barnets foreldre – det er tross alt de som kjenner barnet best (informant 4).

De andre informantene trekker også foreldresamarbeid frem og sier at innspill fra foreldrene og samarbeid med foreldre er en viktig faktor for at de som arbeider i barnehagen skal ha en oversikt for hva som kan være det beste for akkurat *det* barnet. De som arbeider i barnehagen skal spille en komplementær rolle til foreldrene, men det er tross alt foreldrene som kjenner barnet best. Informant 3 legger til at en god dialog med det enkelte barn er nødvendig og faktisk inkludere hva barnet ønsker og mener. Det handler om det å bli tatt på alvor, sett og bli hørt. Informantene mener også at det er nødvendig med et godt samarbeid i personalgruppen, hvor de sitter med en felles forståelse av hva som er til det beste for de enkelte barna – man må ha riktig og relevant kunnskap og kompetanse.

4.1.4 De voksnes holdninger

Holdninger var også noe som informantene mente at var viktig i arbeidet med å bygge omsorgsfulle relasjoner. Informant 2 sier:

For meg er det viktig å stille seg nøytral og ikke ha noen fordommer – de er jo bare barn. Jeg liker å bygge min egen relasjon til barnet og se barnet for den de er. Dette mener jeg at alle barnehagelærere bør gjøre! (Informant 2).

Alle informantene mener at synet på barn ligger til grunne her, det er viktig at man er trygg i sin egen rolle som pedagog og at man er bevisst på sin kompetanse og sine egne holdninger. Et par av informantene nevnte at de ved tidligere anledninger hadde møtt negative holdninger ovenfor barn, hvor ansatte kunne si: ”Det barnet er nok mye jobb, faren hennes er...” og ”Selvfølgelig var det Bente nå igjen”. De hadde også opplevd at ansatte enten bare hadde holdt hånda opp mot barnet når barnet prøvde å forklare noe til den voksne, eller snudd ryggen til. Informant 3 mener at det er svært viktig å ha empatiske holdninger ovenfor både barn, kollegaer og foreldre – dette er samtlige informanter enige i. Informant 2 legger også til: ”Vi må behandle alle barn som om det skulle vært våre egne barn. Vi er tross alt her for barna og det er vi som har ansvaret”.

4.2 Observasjoner

Det ble dessverre liten tid til observasjon, så resultatene av selve observasjonene er noe ufullstendige. Allikevel anses det som relevant å komplementere observasjonene til funnene fra intervjuene fordi det bidrar til en større helhet.

4.2.1 De voksne i samhandling med barna

Aller først i observeringen ble det lagt fokus på hvordan de voksne var i samhandling med barna. Hvordan kommuniserte de voksne med barna, både verbalt og nonverbalt og ble barnas initiativ til samspill tatt på alvor og med respekt? I denne oppgaven er det flere ganger tatt opp viktigheten ved de voksnes tilstedeværelse, og i observasjonene ble det sett at samspillet med barna var et viktig møte. Personalet som ble observert var i stor grad nede på gulvet sammen med barna og anerkjente barnas initiativ til kommunikasjon og samspill. De voksne var altså der barna var og på barnas premisser. I noen tilfeller, særlig ute, ble det sett en tendens til at de voksne samlet seg litt mer og hadde behov for å ”skravle” sammen mens barna lekte. Det hendte også at flere voksne gikk bort fra uteområdet samtidig, enten for å gå på toalettet, ta en telefonsamtale eller gjøre andre oppgaver. I disse situasjonene var det ikke mer enn én eller to voksne ute på alt for mange barn. Ellers var de voksne tilstede og tilgjengelige for barna i de fleste situasjoner.

4.2.2 Barna

Når det kom til barna og hvordan observasjonene skulle foretas her, var det én vesentlig faktor som ble sett etter: Barns medvirkning. Hvordan fikk barna medvirke og være delaktige i sin egen hverdag i barnehagen. Observasjonene ble foretatt på en småbarnsavdeling, og knyttet til barns medvirkning kan det være utfordrende å se og forstå alle enkeltindividene, men det er allikevel fullt mulig. De voksne var flinke til å være tilstede med barna og vise engasjement i de fleste situasjoner. De voksne var nede på gulvet med barna, på deres nivå og var gode på å høre hva barna hadde lyst til. De var også flinke til å hele tiden sette ord på det de gjorde, og begrunnet alltid valgene som ble tatt.

Det sier seg selv at det finnes mange ulike behov på en småbarnsavdeling med ti barn, og det var ikke noe unntak her. To av barna var utfordrende barn, det vil her si barn som krevde mye fra de voksne. Det ene barnet var et barn som stadig gråt og var frustrert, og det andre barnet var et barn på to år som ikke hadde begynt å gå. Begge barna hadde ulike behov og

det var interessant å observere samspillet mellom barn og voksen her. Igjennom observasjonene viste det seg raskt at dette var noe som personalet syntes var svært utfordrende. De slet med å tilfredsstille disse to barnas behov, og det kunne bli mye frustrasjon både blant de ansatte og for de gjeldende barna. Etter et personalmøte, hvor barnas behov ble tatt opp, virket det som om de ansatte jobbet annerledes med utfordringene og dette preget hele barnehagehverdagen.

4.2.3 Vektlegging av omsorg i det pedagogiske arbeidet

Det ble også observert underveis i avdelingsmøter og personalmøter. Det var da sentralt å observere hvordan de ansatte la til rette for omsorg i det pedagogiske arbeidet og i hvilken grad dette ble vektlagt. Ut i fra observasjonene var det viktig å ta tak i barns interesser og flette disse inn i det pedagogiske arbeidet. En annen viktig faktor var å møte barna på det nivået de er, man måtte planlegge etter barnegruppas forutsetninger og legge til rette for hvert enkelt individ. Etter hvert kunne man utvide horisonten. Det kom også frem at det var en viktighet at den voksne var engasjert og brant for det som ble planlagt, for at det skulle fungere best mulig. De voksne måtte legge til rette og gi muligheter til å oppleve, undre, utforske, sanse og være nysgjerrige. Her kreves det tilstedeværelse og observasjon av de ansatte. Det var også et sterkt fokus på å ha avdelingsmøter hver uke, slik at personalet kunne samtale seg imellom og planlegge uke for uke og jobbe bevisst etter Rammeplan og egen årsplan.

Videre utover dette viste mine observasjoner at glede var en viktig faktor. Det var vesentlig og betydningsfullt å legge til rette for at barna skulle få oppleve glede og latter i både planlagte og spontane situasjoner i løpet av barnehagehverdagen.

5. Drøfting av funn

I kapittelet ovenfor ble datamaterialet analysert og presentert, og i dette kapittelet skal materialet tolkes og drøftes opp mot teori som tidligere har blitt trukket frem i teorikapittelet. Dalland (2012) sier det slik ”Analysen skal hjelpe oss til å finne ut av hva intervjuet har å fortelle. I tolkningen søker vi meningen i det vi har fått vite” (s. 178). Kategoriene blir satt opp på samme måte som i foregående kapittel.

5.1 Intervjuene

5.1.1 Trygghet

Samtlige informanter mente at trygghet var den viktigste faktoren som måtte ligge til grunn for at de yngste barna i barnehagen skal få muligheten til å oppleve barnehagelærere som omsorgsfulle voksne. Informantene var opptatt av at de som arbeider i barnehagen må være lyttende, engasjerte og tilstedeværende for at barna skal føle seg trygge. Dette kan sees i sammenheng med at de ansatte i barnehagen må være oppmerksomme på hva barna føler og trenger. Vi må se, høre og ta barna på alvor. I tillegg kan dette sees i sammenheng med Trygghetssirkelen og dens trygge base og trygge havn, ved at barnet er trygg på at den voksne er tilgjengelig og til stede dersom barnet har behov for nærhet eller trøst underveis i sin utforskning av livet og verden (Brandtzæg et al., 2013, Drugli, 2014). Trygghetssirkelen ble også trukket frem av flere av informantene, som videre forklarer at det å bygge relasjoner og skape trygghet, må foregå ut i fra barnas behov. Barnet må få muligheter til å føle seg selv som en aktør, en som kan påvirke. Det er viktig for barnet å oppleve dette fordi barnet vil få en følelse av indre ro og en tanke om at ”Jeg har en plass”. (Brandtzæg et al, 2013).

I følge teorien er det viktig at de voksne er med barna på måter hvor det tas utgangspunkt i hvilke behov det enkelte barnet har, for at barna skal bli trygge. Dette mente også informantene, det var viktig at de voksne var tilstede der barna var og at de voksne var villige til å forstå og tar barnas individuelle behov på alvor i enhver situasjon. I følge av trygghetssirkelen, mener Brandtzæg et al. (2013) at barna har behov for å bli passet på oppe, som nede i sirkelen, men at barna har et større behov for beskyttelse, trøst og nærhet nede i sirkelen. Her har barna behov for lading, og de voksne må, som informantene forklarte, være

---

lyttende og tilstede – som Brandtzæg et al (2013) sier: Trygghet oppstår når man blir forstått og tatt på alvor.

5.1.2 Se hvert enkelt barn

I intervjuene kom det frem at det var viktig for informantene at hvert enkelt barn ble sett for det individet de er og at de som jobber i barnehagen til enhver tid legger til rette for det enkelte barnet ut i fra barnets forutsetninger og nivå. Dette er noe som kan sees i sammenheng med hva Gunilla Halldén (2013) sier om barn:

Barnet har en verdi som menneske, og har rett til respekt for sitt menneskeverd og sin egenart. Denne individualiteten til barnet, altså barnet som *being*, er ikke å betrakte som foreldrenes eller pedagogenes prosjekt, men barnet er et individ som utvikler seg i relasjoner. (s. 212)

Foreldrene og pedagogene skal heller legge til rette for barnet og gi det en mulighet til å bli kjent med seg selv og være det enkelt individet som barnet er. Som Brandtzæg nevner, så er barna avhengige av at vi som voksne er tilstede for at de skal lære å forstå seg selv, sine følelser og verden. Flere av informantene nevnte også barnas følelser. Når man fokuserer på enkelt individ, er det også viktig å fokusere på at de enkelte individene sitter med forskjellige følelser – for eksempel knyttet til det å være i barnehagen. Dette kan igjen knyttes til hva Brandtzæg et al (2013) sier om å organisere barnas følelser. At det handler om å både dele og anerkjenne, men at det også kan handle om å hjelpe barna til å sette ord på det de faktisk kjenner. Med andre ord: Barna er ikke våre prosjekter, men vi er med på å forme dem til de individene de er.

Informant 3 forklarer i intervjuet at det er viktig å vise interesse for selve barnet og for det barnet har å si, dette er noe som de andre informantene også nevner. Dette kan knyttes til det Brandtzæg et al. (2013) sier om å føle seg verdsatt og verdifull er et viktig behov.

5.1.3 Barnets beste

De fleste informantene nevner uttrykket ”barnets beste”, men selve bacheloroppgaven er forsiktig med å definere hva barnets beste er. Glaser (2011) skriver ”Å bruke uttrykk som ”barnets beste” (...) kan signalisere at det finnes universelle behov hos alle barn, uavhengig av hvor i verden man vokser opp, og at det eksisterer udiskutable svar på hva et barn har

---

behov for” (Glaser, 2011, s. 53). Valen-Sendstad (2013) mener derimot at barns beste er et uttrykk som de fleste intuitivt vil være enige i, fordi man ønsker det beste for sine barn. Hva vi mener er best, vil igjen ha sammenheng med hva vi tenker er viktig i og for livet. Dette samsvarer med informantenes oppfatninger av begrepet barns beste hvor informantene forklarer at barns beste avhenger av det enkelte barn, men her legger Valen-Sendstad til at de voksnes holdninger og syn også er en viktig faktor.

Prinsippet om barns beste er omfattende og har relevans i mange sammenhenger. Sett i sammenheng med barns medvirkning, forutsetter barnets beste at man samtaler, hører på barnet og kjenner til hva barnet ønsker og mener (Valen-Sendstad, 2013).

5.1.4 De voksnes holdninger

”Barn er ikke noen naturlig eller allmenn kategori som er bestemt biologisk. Barndom er historisk, kulturelt og sosialt bevegelig (Buckingham, 2000, referert i Steinsholt & Øksnes, 2003, s.21). Med andre ord viser dette at synet på barndom i dag er ikke det samme som det var for 100 år siden. I følge litteraturen er i dag bildet av barn preget av barnet som *værende* i stedet for barnet som *blivende*. Som det ble nevnt i kapittel 5.1.2 så er barn enkelt individer som vi voksne må legge til rette for. For at dette skal kunne fungere er det viktig at vi voksne har en holdning og et syn på barn som sosiale aktører, og ikke som ”uferdige” (Halldén, 2013). Som informant 2 nevnte i intervjuene er det viktig at vi som pedagoger skaper vårt eget syn på enkelt barn og ikke må bli påvirket av de andre ansatte, særlig hvis det er snakk om negative syn. Allikevel er det viktig at synet på barndom og barn samsvarer med hva Rammeplanen og andre føringer sier. For eksempel sier Rammeplanen (2011) at:

Barn er sosiale aktører som bidrar til egen og andres læring (...) Barndommen er en livsfase med egenverdi i likhet med alle andre faser i menneskets livsløp. Et av barndommens særpreg er samspill i lek, der initiativ, fantasi og engasjement vil kunne finne sted. (s. 16)

Her sier Rammeplanen at barn er sosiale aktører, og derfor må også vi som arbeider i barnehagen jobbe ut i fra det. Dette henger sammen med hva informantene forteller om å være trygg på egen rolle som pedagog, og at man er trygg på sin egen kompetanse. At det er viktig å være kjent med dagens føringer gjennom Rammeplan, lover, årsplaner og fellesforståelsen til personalgruppa.

5.2 Observasjonene

I dette delkapittelet om observasjonene er det valgt å se bort i fra kategoriene og heller sette det sammen som helhetlig tekst. Dette ble gjort fordi observasjonene var mangelfulle og det hadde blitt for lite tekst innenfor hver enkelt kategori.

De voksne var flinke til å møte barna og være på barnas nivå. Som det ble nevnt i presentasjonen av observasjonene var de voksne tilstede i de fleste situasjonene. Som det også tidligere er blitt henvist til flere ganger i dette drøftingskapittelet, sier Brandtzæg et al. (2013) en del om viktigheten av tilstedeværelsen til de voksne. De sier også at nærhet til trygge voksne er avgjørende for barnas psykologiske utvikling (Brandtzæg et al., 2013). Observasjonene la vekt på barns medvirkning, og i hvilken grad barna fikk ta del i å påvirke sin egen hverdag i barnehagen. Ut i fra disse observasjonene og ut i fra observasjoner av avdelingsmøter, ble det sett at det var noen forskjeller, men at barna i stor grad fikk være med å påvirke hverdagen og at barnas hverdag var lagt opp ut i fra barnegruppens nivå. Rammeplanen sier at ”En av barnehagens viktigste oppgaver er å gi barna omsorg og nærhet og legge forholdene til rette for allsidig utvikling” (KD, 2011, s. 21). I tillegg til å vise nærhet og omsorg for barna, skal også de voksne faktisk legge til rette for det enkelte barn.

I barnehagen hvor observasjonene ble gjennomført var de nøye på avdelingsmøter hver uke, og de mente det var nødvendig at personalet hadde en nær dialog hver eneste dag om hva som fungerte godt og ikke, i hverdagen. Informantene uttrykte viktigheten ved å ta barnas initiativ på alvor i planleggingen av det pedagogiske og dette var noe som også ble sett i observasjonene. Men som Aasgaard (2013) sier ”pedagoger kan være påvirket og inspirert av ulike pedagogiske retninger. Deres organisering av barnehagehverdagen og det pedagogiske arbeidet kan også derfor bære preg av det pedagogene selv er opptatt av og fokuserer på” (s. 17). Ut i fra mine observasjoner er det et inntrykk at personalet jobbet mye med bevisstgjøring av både egen rolle, men også gruppas rolle i forhold til avgjørelser i det pedagogiske arbeidet i hverdagen. Barnas interessert virker å komme høyt opp på lista for personalet. Her er observasjonene for mangelfulle til å kunne si at dette er gjeldende.

I boka *Nye tider – nye barnehageorganisasjoner* skriver Larsen & Slåtten (2014) om ideologi og pedagogisk grunnsyn. Pedagogisk grunnsyn handler om verdier, og disse verdiene legger et grunnlag for holdninger hos de ansatte i barnehagen. Dette grunnsynet preger arbeidet i barnehagen med barn og synet på barn og kan ha betydning for blant annet

prioriteringer og for fysisk utforming. Dette kan knyttes til hva informantene fortalte i intervjuene om de voksnes holdninger, men også hva som ble sett i observasjonene i forhold til hvordan omsorg vektlegges i det pedagogiske arbeidet. Videre forklares det at ideologi kan forstås som barnehagens mandat. Det vil si hva barnehagens viktigste oppgave er, hva som blir vektlagt og hva som anses som viktig og hva som er barnehagens egenart. Ideologien er viktig fordi den får konsekvenser for handling og atferd (Larsen & Slåtten, 2014). Den enkelte barnehagens tradisjoner og miljø har altså en betydning for hvordan det pedagogiske legges opp, men også for hvordan de voksne i barnehagen *er* med barna i barnehagen. Her er også mine observasjoner for mangelfulle til å kunne si noe om hvordan denne barnehagens tradisjoner og miljø påvirker deres arbeid med barna, men det er klart at en barnehages forutsetninger, for eksempel økonomi, størrelse og antall ansatte, påvirker arbeidet i barnehagen, og jeg vil nok tro at også tradisjoner og miljø gjør det samme.

6. Oppsummering og avslutning

Det har vært utrolig givende å intervju så mange kompetente ansatte fra barnehagefeltet, selv om omsorg er et begrep som er svært omfattende, fikk jeg mange lignende holdninger og tanker om begrepet. Sånn sett må jeg få si at det var deilig å få ”bekreftet” det jeg har skrevet om i teorikapitlet, samt at jeg også sitter igjen med ny erfaring og nye syn. Det er også viktig for meg å poengtere at det finnes mye annen relevant litteratur og teori som kunne vært med i denne bacheloroppgaven, men at det var nødvendig å avgrense seg i forhold til omfanget til oppgaven.

Denne bacheloroppgaven har tatt for seg hvordan de voksne legger til rette for omsorg i barnehagehverdagen, og selv om det ikke finnes noe fasitsvar på denne problemstillingen, sitter jeg igjen med nye innblikk og ny kunnskap. For eksempel som jeg nevnte innledningsvis i denne bacheloroppgaven, går 80% av landets 1-åringer i barnehage, flere barn begynner også før de fyller ett år. Dette er noe man lett kan søke opp på Statistisk Sentralbyrå, men allikevel var det noe fjernt for meg i starten av prosessen med denne bacheloroppgaven. Jeg har også tilegnet meg mer kunnskaper om barns tilknytning og tilknytningens viktighet i forhold til å kunne yte omsorgsfullt. En kan nemlig ikke gi omsorg til et barn som er utrygg på deg som voksen. Barnets primære tilknytningspersoner er som oftest mor og far og plutselig skal de settes igjen i en barnehage, hos ukjente mennesker, i opp til flere timer. Jeg mener derfor er det viktig for det lille barnet at det får en god, trygg og meningsfull overgang ved at foreldrene er til stede den første uken, og at dagene er korte i starten. Det er også viktig at barnet får en primærkontakt i barnehagen, det gir muligheten å skape en sekundær tilknytning, før det åpner for å bygge relasjoner til de andre barna og personalet. Ut i fra min erfaring fungerer dette greit i praksis, men man kan også møte på utfordringer, dersom primærkontakten er syk eller fraværende.

Helt til slutt i denne bacheloroppgaven vil jeg tillate meg selv å si at tidlig innsats, virkelig bli kjent med det enkelte barn og anerkjenne barnet for den det er, er det viktigste faktoren for at barn skal oppleve omsorgsfulle relasjoner i barnehagen. At man som pedagog alltid jobber iherdig mot at alle barn skal ha en god og trygg opplevelse og erfaring av barnehagen. Dette kan gi gode minner som varer fra barndommen og ut i det voksne liv.

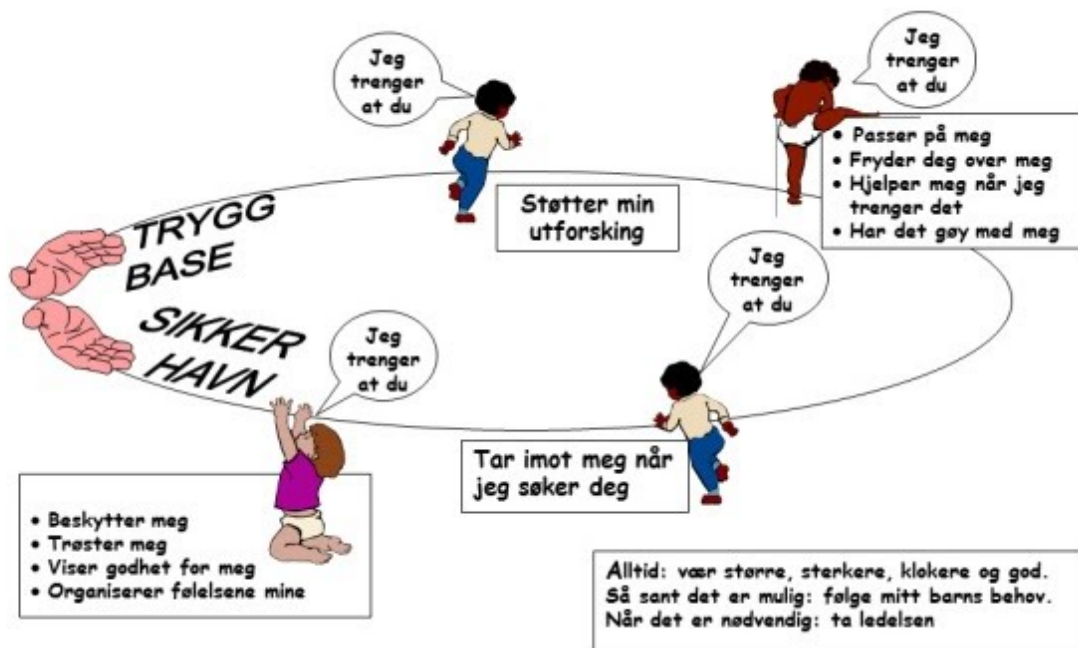
Litteraturliste

- Aasgaard, A. (2013). *Se meg! Pedagogisk arbeid i barnehagen*. Drammen: Elektronisk Undervisningsforlag AS.
- Bergsland, M. D. & Jæger, H. (Red.). (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Brandtzæg, I., Torsteinson, S. & Øiestad, G. (2013). *Se barnet innenfra: Hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Broberg, M., Hagström, B. & Broberg, A. (2014). *Tilknytning i barnehagen: Hva betyr trygghet for lek og læring?* Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving* (5. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Drugli, M.B. (2014). *Liten i barnehagen: Forskning, teori og praksis*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Drugli, M.B. (2011). Å møte barn med tillit og respekt gjennom å "se" hele barnet. I Glaser, V., Moen, K.H., Mørreaunet, S. & Søbstad, F. (Red.), *Barnehagens grunnsteiner: Formålet med barnehagen*. (s. 199-207). Oslo: Universitetsforlaget.
- Glaser, V. (2011). Barns behov – forstått og definert av hvem? I Glaser, V., Moen, K.H., Mørreaunet, S. & Søbstad, F. (Red.), *Barnehagens grunnsteiner: Formålet med barnehagen*. (s. 49-57). Oslo: Universitetsforlaget.
- Halldén, G. (2013). Det aktive og kompetente barnet. Synet på barn som et sosialt og kulturelt produkt. I Foss, E. & Lillemyr, O.F. (Red.), *Til barnas beste: Veier til omsorg og lek, læring og danning*. (s. 198-216). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Haugen, S. (1999). *Omsorg og pedagogikk: Kvalitet i barnehagetilbod for små barn*. Oslo: Det Norske samlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

-
- Kleppe, R. (2012). Er profesjonell omsorg for ettåringer mulig? *Barnehagefolk: Ettåringen*, 28(3), 76-78.
- Larsen, A.K. & Slåtten, M.V. (2014). *Nye tider, nye barnehageorganisasjoner*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Lov om behandling av personopplysninger, LOV-2000-04-14-31. (2015).
- Lov om barnehager, LOV-2005-06-17-64. § 1. (2013).
- Statistisk Sentralbyrå. (2015). *Barnehager 2014, endelige tall*. Lokalisert på <http://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager>
- Steinsholt, K. & Øksnes, M. (2003). Stop making sense! Perspektiver på barn og barndom. I Sagberg, S. & Steinsholt, K. (Red.), *Barnet: Konstruksjoner av barn og barndom*. (s. 19-43). Oslo: Universitetsforlaget.
- Søbstad, F. (2011). Trivsel og glede i barnehagen. I Glaser, V., Moen, K.H., Mørreaunet, S. & Søbstad, F. (Red.), *Barnehagens grunnsteiner: Formålet med barnehagen*. (s. 243- 251). Oslo: Universitetsforlaget.
- Tholin, K.R. (2003). *Etisk omsorg i barnehagen og skolen*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Tholin, K.R. (2014). *Omsorg i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Valen-Sendestad, Å. (2013) Barnets beste, et bidrag til diskusjon om barns rettigheter. I Foss, E. & Lillemyr, O.F. (Red.), *Til barnas beste: Veier til omsorg og lek, læring og danning*. (s. 240-265). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Vedlegg

Vedlegg 1.1

Informasjonsskriv til informanten

Vi har allerede snakket litt om din deltakelse i min bacheloroppgave "Omsorgsfulle relasjoner mellom barn og voksen". Jeg er takknemlig for at du vil bidra, fordi dine tanker og erfaringer fra feltet er nyttige for meg. Målet med oppgaven min er å finne ut av hvordan omsorg vektlegges i det pedagogiske arbeidet, da knyttet til de yngste barna i barnehagen. Jeg er også interessert i hva de som arbeider i barnehagen legger i begrepet omsorg.

Min veileder i oppgaven er Bergljot Østerås ved Høgskolen i Hedmark. avd Hamar.

De empiriske undersøkelsene dreier seg forholdsvis om intervjuer og uformelle samtaler, samt at jeg ønsker å observere underveis i prosessen. Alle opplysninger fra deg vil oppbevares konfidensielt under oppgaveperioden, og ingen enkeltpersoner vil kjennes igjen, da alt anonymiseres. All øvrig datamateriale vil slettes etter at oppgaven er ferdig og levert.

Prosjektet skal være ferdig innen 25.05.16. Det er frivillig å delta og du kan når som helst trekke deg fra dette prosjektet uten å måtte begrunne det.

Jeg har mottatt skriftlig informasjon og er villig til å delta i undersøkelsene.

Signatur og dato

Jeg ser frem til et godt samarbeid. Ta kontakt dersom det er spørsmål.

Med vennlig hilsen

Lisa-Maria Lillemoen
Tlf: 99524654/E-mail: lisalillemoen@hotmail.com

Intervjuguide

1. Hvor lenge har du jobbet i barnehage og hvilken utdanning/kompetanse har du?
2. Hva legger du i begrepet omsorg?
3. Hva tenker du om de yngste sine behov i barnehagen? (ettåringene, toåringene og treåringene?)
4. Hvordan skaper du relasjoner til de yngste barna i barnehagen?
5. Hvordan ivaretar du de individuelle behovene på en småbarnsavdeling?
6. Hvordan legger dere til rette for de yngste når dere planlegger dagens innhold? Og hvordan vektlegger du omsorg i det pedagogiske arbeidet?
7. Hva mener du skal til for å kunne handle omsorgsfullt ovenfor de yngste barna i barnehagen?